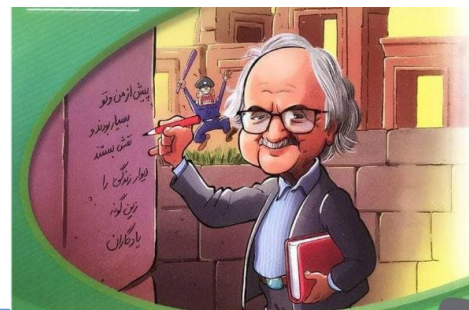

نقش های دستوری زبان فارسی

فعل

کلمه ای است که بر انجام دادن کاری یا روی دادن حالتی در یکی از زمان ها دلالت می کند. فعل ها به طور کلی به دو دسته تقسیم می شوند :

(۱) **فعل اسنادی** : فعلی است که به وسیله آن حالتی را به سایر اجزای جمله نسبت می دهیم .

مهم ترین افعال اسنادی : است ، بود ، شد ، گشت ، گردید و افعال مشابه آن

مثال : آسمان مثل یک تبسم شد . (فعل اسنادی)

تو را پرواز بس زود است و دشوار (فعل اسنادی)

(۲) **فعل غیر اسنادی** : فعلی است که انجام گرفتن کاری را نشان می دهد .

مثال : جوجه کوچک پرستو گفت : انجام کار (گفتن) را نشان می دهد .

گه از دیوار سنگ آمد گه از در : انجام کار (آمدن) را نشان می دهد .

نهاد

کلمه ای است که کار یا حالت فعل به آن نسبت داده می شود. برای تشخیص نهاد سوال چه چیزی ؟ یا چه کسی ؟ را از فعل می پرسیم .

مثال : شبنم از روی برگ گل برخاست

شبنم (نهاد)

چه کسی برخاست ؟

مفعول

بعضی از فعل ها ، علاوه بر نهاد ، نیاز به مفعول دارند . برای تشخیص مفعول سوال چه کسی را ؟ یا چه چیزی را ؟ از فعل می پرسیم . در فارسی امروزی نشانه مفعول حرف (را) است که معمولاً بعد از مفعول می آید .

مثال : زنگ تفریح را که زنجره زد .

زنگ تفریح (مفعول)

زنجره چه چیزی را زد ؟

ز بالم کودکان پرها شکستند .

پر ها (مفعول)

کودکان چه چیزی را شکستند ؟

متمم

کلماتی هستند که بعد از حرف اضافه می آیند.

مهم ترین حروف اضافه عبارتند از : از (ز) ، به ، با ، در ، برای ، بر ، اندر ...

مثال :

پرید از شاخکی بر شاخساری

حرف اضافه متمم حرف اضافه متمم

مرا در دام ها بسیار بستند

حرف اضافه متمم

مسند

هرگاه فعل جمله اسنادی باشد (یعنی فعل های : است ، بود ، شد ، گشت ، گردید و افعال شبیه به آن) علاوه بر نهاد نیاز به نقش دیگری به نام مسند است .

برای تشخیص مسند ، از فعل اسنادی ، سوال چطور ؟ یا چگونه ؟ می پرسیم و مسند را به دست می آوریم .

مثال :

- هوا سرد است هوا چگونه است ؟ سرد (مسند)
- بی ادب محروم شد از لطف رب بی ادب چگونه شد ؟ محروم (مسند)

تمرین

در جملات زیر ، نقش دستوری کلمه مشخص شده را بنویسید .

- نگردد شاخک بی بن برومند
- هجوم فتنه های آسمانی / مرا آموخت علم زندگانی
- ز شاخی مادرش آواز در داد
- قسمت اعظم عمر به غفلت سپری می شود .
- رام تو نمی شود زمانه
- کمال همنشین در من اثر کرد.
- این شاگردان هرگز چنین روزی را فراموش نخواهند کرد.